

Almby-Norrbyås hembygdsförening

Medlemsblad nr 43

Januari 2016



Sandtorp

Innehåll

Tybble by

vårens program, skrock i Norrbyås

Redaktör, skrivare och grafisk form Lennart Bäck

Hemsidan

Föreningens hemsida kommer du in på genom att helt enkelt skriva Almby-Norrbyås hembygdsförening.

Hemsidan innehåller allmänt om föreningen, hur man blir medlem och styrelsens sammansättning. Man har tillgång till ett stort antal tidigare medlemsblad och rapporter från aktiviteter nyligen.

Naturligtvis finns det aktuella programmet på sidan och också eventuella ändringar.

Almby-Norrbyås hembygdsförening håller

ÅRSMÖTE

tisdagen den 9 februari 2016

klockan 18.30 i Almby Trygghetsboende.

Före årsmötet berättar

Thord Strömberg

från sin bok «Makt och medborgare.

Örebro under 1900-talet»

Gratis fika

Sandtorp

Gustaf III gav tillstånd att ta upp torp t o m på allmänningen men i Tybble fanns förutom soldattorpet bara fattigstugan och Skogstorp de första åren på 1800-talet.

Olof Olsson röjde och byggde Sandtorp 1828 just utanför bytomten. Han var född 1799 i Gellersta och gift med Maja Stina Ersdotter (83) från Mosjö. De var barnlösa och hon avled i november 1839. Olof dömdes 1835 till böter för fylleri. Efter hustruns död flyttade torpare Lars Nyselius in från Myrhagstorp (Präst-hagen). Olof Olsson bodde kvar ”utfattig”. I husförhörlängden står att han varnats flera gånger ”äfvén i Sockenstämman för en ? vandel. Går aldrig i Nattvarden”. Han avled i februari 1862.

Familjen Nyselius bestod av Lars, född 1801 i Vintrosa, hustru, dotter (33) och tre söner (födda 30, 35, 40). De var baptister och en nagel i ögat på prästen; barnbarnen benämndes ”oäkta och odöpta”. Dottern Dorothea tog efternamnet Nyselius i stället för Larsdotter vilket var en ny idé. Paret Nyselius fanns kvar ännu 1870 men då flyttat till en son i Skogstorp.

Carl Axel Pettersson, född 1822 i Gällersta, flyttade in i Sandtorp med hustru, 3 döttrar och två söner. Också den här familjen var baptister. Barnen lämnade hemmet under 1870-talet, hustrun avled 1887 och Carl Axel satt ensam på torpet och avled 1897.

Den 8 november 1898 flyttade skomakaren August Johansson med familj in. Han kom till Kjelltorp som arbetare 1881, gifte sig samma år och tog över torpet Annelund 1893. I familjen fanns då barnen Hulda Juliana (820102 Almby), Elis Leonard (880926 Almby) och Sigurd Emanuel (911231 Almby). Hulda reste som tonåring till Helsingfors och arbetade i affär. Elis tänkte sig en framtid som militär och blev volontär i Stockholm men återkom efter något år och anställdes på CV. Han var politiskt aktiv och blev på 30-talet och fram till inkorporeringen Albmys landstingsman. Han bodde i Sandtorp. Hulda återkom från Helsingfors, träffade Sam Lindskog som hyrde i närheten och de gifte sig.

Sandtorp revs troligen cirka 1970.. Vid en arkeologisk undersökning för cirka tio år sedan påträffades föremål och porslin från 1800-talet.

Forntiden i Tybble by.

Jag bedömer att Tybble från början var något annat än en vanlig bondby med jordbruk och åkrar. Jag tror att platsen utvecklades till en samlingspunkt för området där en marknad uppstod.

1.

Ortnamnsforskare är säkra på att namnet Tybble kan härledas till orden *ti* och *böle*. *Ti* är fornsvenska för tät, tjock och *böle* är namnet på by under sen järnålder-tidig medeltid. Namnet Tybble kan alltså betyda ”tät by” och bildat under sen järnålder, tydligen mycket senare än andra byar i området.

2.

Kung Erik läspe och halte och hans efterföljare kunde börja ta ut skatt på den odlade jorden efter slaget vid Sparrsätra 1247. Måttenheten för skattens storlek blev gårdens bredd mot bygatan. Landsvägen vid Ormesta lades om för att skapa en bygata och ny sträckning byggdes från Marks by och bildade en ny bygata förbi Almy by. Från den nya sträckningen behövdes en anslutning till vägen mot Östergötland. Den borde ha blivit bygata till Tybble. Så blev det inte. Tybble fick ingen bygata vilket tyder på att Tybble inte hade någon odlad jord.

3.

Gravfålet Enbuskabacken har varit föremål för många teorier och förklaringar men alla saknar en stabil bakgrund som stöd. Min förklaringsmodell menar att en trolig marknad med någon eller ett par avlidna vid varje marknadstillfälle är underlag för det stora antalet gravar på Enbuskabacken. Den döde fördes inte hem till byn utan kremeringen i de finaste kläderna med ett stort antal vittnen var mera ärofull.

4.

Kartan över Almy by, Tybble by och Tybbleskogen indikerar att allt från början var Almy bys område med Tybble som en insprängd enklav. Antydningar finns att Tybble förvärvat skogen och detta kunde kanske lösas med hjälp av handlingarna till storskiftet 1787. Vinterfodret för djuren, hö från slätterängar och i synnerhet löv hämtades till stor del i byns skog och var grundvalen för jordbrukets överlevnad då gödseln från kreaturen bestämde hur stor areal man kunde odla.

5.

Almby kyrka ligger på Tybble bys mark och Almby's forngravfält sträckte sig långt in på Tybbles område. Kyrkan kanske byggdes för att tjäna allt flera kristna besökare.

Människor vill gärna träffas. Så var det också under forntiden och bestämda samlingsplatser uppstod med bestämda tider. Man kunde köpa och sälja och utbyta nyheter men viktigast var kanske att familjens tonåringar kunde få möjlighet att träffa en partner. Samlingsplatsernas traditioner var tusenåriga men bröts kanske av händelser i samband med bybildningen under de första århundradena av vår tideräkning. Kan platsen intill Almby by då ha utvecklats till en samlingsplats som så småningom fick namnet Tybble?

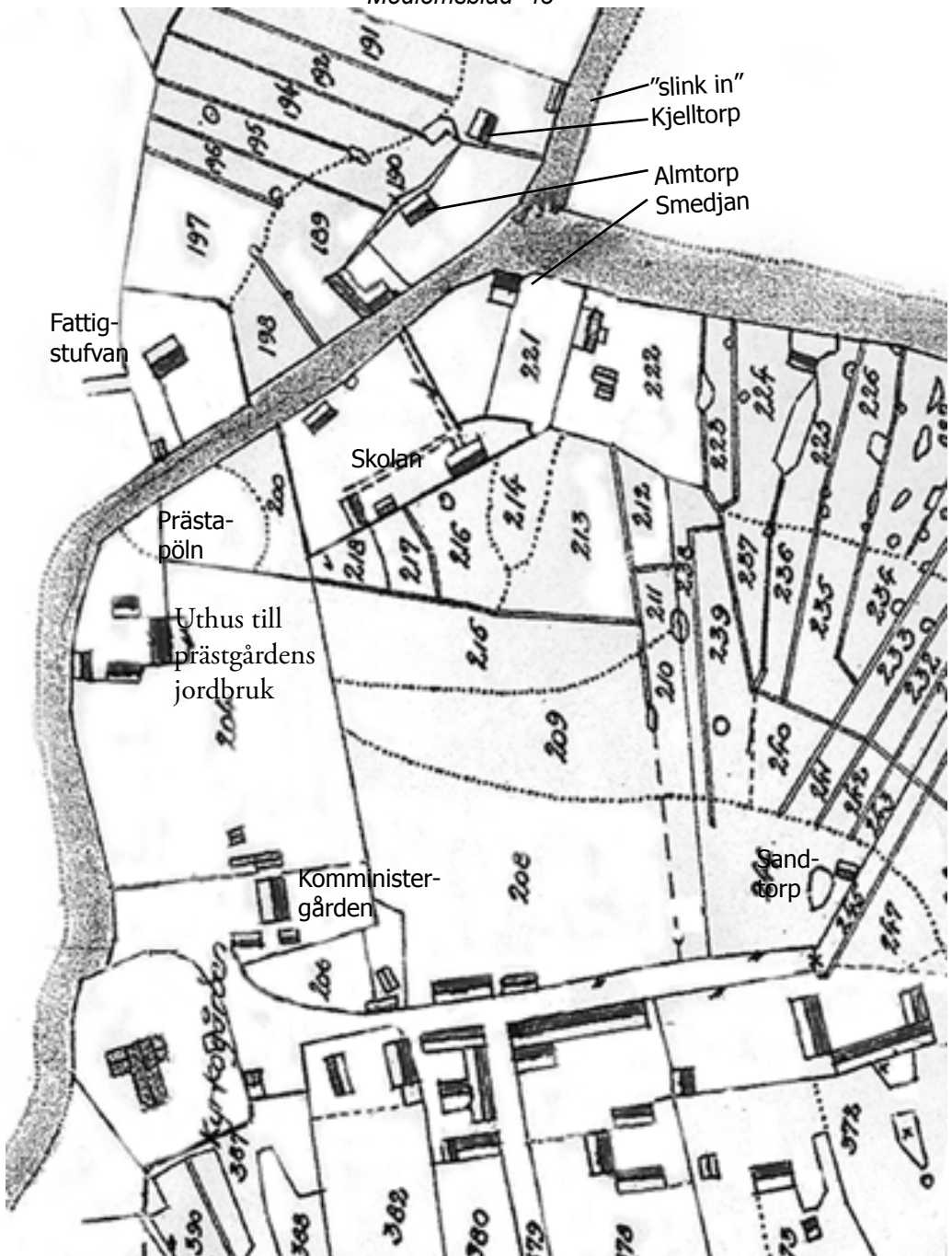
På samlingsplatsen byggde de besökande familjerna ett enkelt hus, kanske ett grophus men det krävdes nog också ett större utrymme, en sal i ett större hus. Några kom nog ridande och behövde stall och hö. En familj måste arbeta hela året för att förbereda och sköta detta och var inte bönder.

Under sista delen av 1100-talet lockades marknadsbesökarna till Örebro med mera bekväma bodar och helgonbeskydd. Marknaden i Tybble blev utkonkurrerad vilket sannolikt tog något tiotal år.

Läs vidare i min bok "Före Hindersmäss" från 2015.



Utsnitt från Häradskarta 1867.



Utsnitt av karta för laga skifte i Tybble by 1863. Nr 379 är stigen till byns källa. Längs bygatan är gärdesgård markerad.

Bondgårdarna i Tybble by.

Bönderna i Tybble by var inte särskilt välbärgade. De underhöll t ex bara en soldat. Endast Tybble 3 hade varit i adelshänder, friköpts och skänkt till Örebro stads fattigvård av handlaren Gustaf Classon på 1700-talet.

På Tybble nr 1, Södra gården, $\frac{1}{2}$ mantal skatte, bodde skraddaren Jacob Almberg, född 1799 i Långbro, med hustru, Anna Mar Bengtsdotter (95), tre söner och fyra döttrar varav en fosterdotter. De flesta barnen utbildade sig. Där bodde också skraddaren Carl Eric Almberg, född 1829, med familj men han avled redan 1852.

1820 ägde proviantmästare Olof Widén gården. Carl Carlsson hade den från 1831 och 1834 i mars tog Jacob Almberg över. Vid laga skiftet 1863 flyttades gården till gränsen mot Ormesta och kallades Tybblelund. 1871 köpte C J Sundling, Näsby, gården, sålde den till John Eriksson, Dyringe, Mosjö och när denne avled 1882 övergick gården till Johan Andersson. Johan Anderssons sterbhus ägde gården till 1910 och änkan (död 1903) och sönerna David Andreas och Johannes Emanuel Johansson brukade jorden. 15 november 1910 flyttade Axel Edvard Vinberg in från Eker med hustru och 3 döttrar. Han drev gården tills Örebro stad köpte den.

På Tybble nr 2, Norrgården, $\frac{3}{4}$ mantal skatte, bodde Johan Christian Lundholm, född 1819 med hustrun Emilia Carolina Börjesdotter, en son och en dotter. Han flyttade in sommaren 1837 men familjen hade då ägt gården några år. Hustrun avled 1851 och Lundholm gifte om sig 1864 men avled samma år.

Norrgården var då den enda kvar efter laga skiftet. Inspektör Josef Ryman, född 07, köpte gården och lade ut den till försäljning 1871. Från Ryssland kom då Johan Broström med hustru och sökte en gård. Tybble passade bra och de flyttade in 24 november 1871. Broström byggde nytt och ett av de äldre husen rustades för hustruns bror Andreas som bodde där 1875-76 med sin piga Wara Ivanof. Efter honom hyrde Augusta Erlandsson (änka efter läraren och kantorn Eriksson) med barnen Maria och Levi (Rickson) det mindre huset. Byggmästare Anders Eriksson från Arboga med hustru, 3 döttrar och 2 söner köpte gården sommaren 1883. Eriksson avled 1896 och August Andersson från Fellingsbro hade

gården ett par år. Virkeshandlare Karl Karlsson, född 1861 i Lillkyrka, flyttade in i november 1899 med hustrun Maria Matilda Persson. De fick så småningom 2 döttrar och 4 söner som från 19 juni 1916 tog namnet Carlestam. Efter Karl Karlssons död drev sonen Bengt Harald Carlestam jordbruket tills Örebro stad köpte gården.

Tybble nr 3, $\frac{3}{4}$ mantal frälse, som ägdes av Örebro stads fattigvård, arrenderades av Lundholm. Vid laga skiftet flyttades gården till "södra delen av Skiftelagets inrösningsjord" och kallades Nedre Tybble. Efter Lundholms död arrenderades gården av Carl August Karlsson. Per Olof Nilsson, född 1837 i Rinkaby, blev nästa arrendator från 30 april 1879. Han flyttade in med hustru, 3 döttrar och

två söner och blev kvar till sin död 1905. Erik Albert Larsson arrenderade ett par år och efterträddes av Gustaf Hjalmar Löfstedt, född 1876 i Hidinge, som flyttade in 1906 från Kumla. Han gifte sig 1906 med Alma Viktoria Nilsson från Almby. Familjen Löfstedt flyttade 1919 till Ödeby. Ny arrendator från oktober 1919 blev Karl Sigurd Evanni, född 1891 i Svennevad, med hustru Elsa Margareta f. Tholstrup med sonen Karl Erik (19). Gården var känd för sin mjölkutkörning till bostäder närmare sta'n.

Tybble utjord, $\frac{1}{4}$ mantal, var kyrkans jord med comministerbostället. En lång rad arrendatorer skötte jordbruket. Arrendatorn bodde i annexet till komministergården, senare Betanien.



Fem barn Carlestam cirka 1930: Åke, Torsten, Olof Sjöstrand, Bengta, Bengt och Tage. Dagmar saknas på fotot. Tybble gård i bakgrunden.

Bondgårdarna efter inkorporeringen

På Tybble nr 1, Tybblelund, fortsatte jordbruket tills Örebro kommun köpte gården på 1960-talet. Folkdansarna hyrde och rustade huset och drog in vatten och avlopp. Den västra flygeln brann och revs medan den östra hyrdes ut. Gården såldes 2015 till en privatperson.

Bengt Carlestam drev jordbruket vidare på Tybble gård efter faderns död. Seminföreningen hade på

50-talet tjuvar i gårdens ladugård och gårdens vidare öden framgår av Clas Thors minnen.

Kalle Karlsson tog över Nedre Tybble efter Evannis död 1956 och drev jordbruket ett par år. Han startade Närkes Maskin som flyttade in till Köpmangatan och vidare till ny byggnad vid infarten till Oset. Husen revs och på gårdens mark byggdes bostadsområdet Tybble med första inflyttning 1956.

Clas Thor minns

Jag kom till Örebro i början av 1971, och bodde då i studentbostäderna i Tybble. Efter ett knappt år fick jag möjlighet att flytta upp till Tybble gård, granne med Almby kyrka. Det var närmast som en herrgårdsbyggnad, med veranda mot väster och en allé som gick ner till Norrköpingsvägen. På övervåningen fanns en stor balkong med utsikt över parken kring gården.

Tybble gård var på den tiden känt som ett av Örebros studentkollektiv. Vi var omkring 12 personer som delade på huset, plus den stora hankatten Snurre som brukade vila ut uppe på kylskåpet efter långa vandringar kring Almby och Tybble. Andra kända kollektiv på den här tiden var det gamla ålderdomshemmet i Almby och Kemiska stationen

på Stortorget. För en tid var det en förträfflig livsform. Exempelvis ansvarade man tillsammans med någon ur kollektivet för att det fanns frukostmat och lagades middag under en vecka — därefter kunde man strunta i handlandet och matlagningen under kommande fem veckor och bara komma till dukat bord.

Jeremias i Tröstlösa då, född 1868? När hans far, skolläraren och organisten Lars Johan Ericson dog redan 1870, fick änkan Augusta med barnen Jeremias och Maria efter en tid flytta upp till Tybble gård. Han skriver om det i «Ryssen», ett kåserande minne som finns publicerat i Nerikes Allehandas julnummer 1925.



Ryssen var Johan Broström, skomakare och skobutiksägare, som tillsammans med maken Gustava Nordström gjort sig en förmögenhet i Sankt Petersburg och Astrakan vid Kaspiska havet i Ryssland. Kring 1870 återvände de till Örebro för att köpa egendomen vid Almy kyrka där snart den stora tvåvåningsbyggnaden tog form. Den fick ersätta en av två äldre träbyggnader. Den andra grå annexet som kom att sparas var huset som Jeremias, hans mor och syster först flyttade in i - för att senare bli hyresgäster i övervåningen på huvudbyggnaden. Exakt vilket år det var vet vi inte, bara att en stor del av Jeremias diktning skett på Tybble gård.

Erik Barr, sonson till bergsmannen Anders E:son Barr som från 1879 till sekelskiftet 1900 ägde gården (sedan «Ryssen» med hustru Gustava flyttat

till Olaigatan) har i en dikt beskrivit stämningen kring det lilla huset, som han fått det berättat för sig:

«Ve östersia å gårn. Körsbärsträn.

Syrén.

Jasminbuskasnår.

Jeremias sitter ve ett bord.

Luktar ur träna. Idéer fälle får.

Skriver i anteckningsboka.

Sir på fjjola. Övar mä bygdetal.

*Sommarskira björkar å jöken som gal
i Jeremias lövade sal*

Så stod det lilla grå huset till där närmare 100 år framåt, till 1980-talets början. Då blev det aktuellt för rivning.

Under min tid i kollektivet hade vi det mest som förråd, men det pratades om att det var här Jeremias hade bott en tid. När det var fick jag senare klart för mig genom fyndet av artikeln i NA:s julnummer.

När därefter rivningsshotet blev akut fick jag en idé. Något måste göras. Jag tror det var mot hösten 1984 och jag var reporter på Örebro-Kuriren. Jag och en fotograf åkte hem till Karl Sigurd Karlsson, alias Kåå. Han var Jeremias gamle vän som jag lärt känna i samband med ett par intervjuer. Efter att hört vad som höll på att hända följde han med oss till Tybble gård, gick ett par varv runt det grå huset, hytte med käppen framför fotografen och sa att "Det här får inte rivas, det var ju en gång huset där Jeremias bodde!".

Och sen det tog fart.

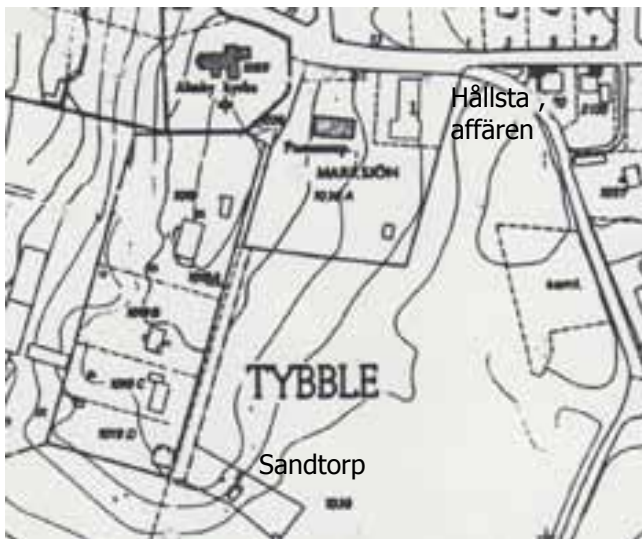
Dåvarande kommunalrådet, socialdemokraten Torgny Larsson, tog sitt

ansvar, drog i olika tåtar - och med hjälp av ett arbetsmarknadsprojekt kunde stugan monteras ner och byggas upp nytt i Wadköping för att invigas 1986.

Tyvänn var Kåå då borta — och Tybble gård revs också efter att ha missköts under många år. Numer är platsen Almby kyrkas minneslund. Men det grå annexet blev kvar i Wadköping - och det är väl värt att fira?!

Förresten såg det ut så här där det låg på originalplats till vänster om huvudbyggnaden, på en teckning av Jeremias i Tröstlösa från 1925.

Clas Thor



Karta över Tybble från slutet av 1960-talet. I stora huset bodde fortfarande Bengt Carlestam med familj och styckade av en del av trädgården till en tomt. Redan 1937 hade Karlssons dotter Dagmar Berggren som blivit änka fått en tomt och byggt hus. Den tomten var tillräckligt stor för en avstyckning som gjordes på 1960-talet och blev den sydligaste tomten.

PROGRAM VÅREN 2016

Tisdagen den 19 januari
Almby Trygghetsboende klockan 18.30

Resa med Örebro III (en kortfilm)
samtal om Tybble (ta med detta häfte)

Tisdagen den 9 februari
Almby Trygghetsboende klockan 18.30

Thord Strömberg
berättar utifrån sin bok
”Makt och medborgare. Örebro under 1900-talet”
Årsmöte
Årsmöteshandlingar på plats. Gratis fika.

Tisdagen den 15 mars
Almby Trygghetsboende klockan 18.30

Valle i Koja
En lovordad, vacker film om ett märkligt levnadsöde.
Ny visning på grund av tidigare kalamiteter.

Söndagen den 17 april
samling vid Marks gård klockan 9.00

Exkursion vid Marksjön
Fåglar och växter i synfältet.
Glöm inte kikare, fågelbok och kaffe.
Samverkan med Nerikes Ornitologiska förening

VÅREN 2016 PROGRAM

Tisdagen den 26 april
samling vid Öby kulle klockan 18.00

Skeppfota kyrka

med en promenad på cirka två kilometer.
Ta med fikakorgen.

Tisdagen den 17 maj
samling vid Sörbybacksvägen klockan 18.00

Hänt i Sörby

Vandring och utblick över nejden.
Paus för fika är inplanerat.

Tisdagen den 31 maj klockan 18.00
samling vid gamla konsum, Näsbyvägen

Byvandring i Näsby

Ett häfte om Näsby finns att köpa
och är till hjälp under vandringen.
Paus för samtal och fika.

Söndagen den 19 juni

Sommargudstjänst

enligt tradition vid **Hjälmarbaden** klockan 15.00.
Gudstjänsten leds av Almbys församlingsherde

Patrik Bergman

Musik av nyckelharpor.

Föreningen bjuder på förtäring

**Eventuella programändringar annonseras under
Föreningsnytt i NA och på föreningens hemsida
(Googla på Almby-Norrbyås hembygdsförening)**

Skrock och sägner i Norrbyås

Om vi börjar norrifrån så finns en **myling** i stenmuren längs landsvägen vid Domhagen. En myling är ett nyfött, odöpt barn som tagits av daga och ofta gömmts undan i just en stenmur. Brottet kan avslöjas då mylingen hörs klaga över sitt öde. I vissa sägner visar den sig som en fågel med människohuvud. I Almby finns sägner om en myling i kyrkogårdsmuren och om en till i muren vid Mark gård.

Nästa väsen i folktron är knuten till bron där landsvägen från Norrbyås kyrka mot Bärsta går över Djursbäcken. (Hette ursprungligen Bjursbäcken . Bjur= bäver) Här höll näcken till. **Näcken** trivs i och vid rinnande vatten och är en fiolvirtuos. Norrbyåsnäcken, en snäll variant, lärde klockaren och spelmannen Kont hur man förbättrar sitt spelande. Allt enl. Gabriel Djurklou. Vanligtvis är näcken ett farligt väsen som lockar ned människor i vattnet så att de drunknar.

Och nu till en **jätte** som bodde på Jutahällen vid Åsens by. Han tålde inte klockklangen från den nybyggda kyrkan. Hämtade ett väldigt stenblock och ställde sig stadigt med ena foten på en sten på Åsens gårde och med den andra på en sten på Sörby mark. Bägge stenarna

har avtryck av en jättefot. Han slungade stenblocket, jättekastet, med så stor kraft att det missade sitt mål och slog ned nära Kvismaren väster om gården Ön och krossades. Jättekastet kallas Skeppsfota kyrka troligen på grund av delarnas läge. En av delarna, ett block, är mycket stort. Om det blocket snurrar när kyrkklockorna ringer har jag tyvärr ingen uppgift om.

Nästa sägenomspunna plats är Sörön belägen i St. Mellösa en halv kilometer öster om Norrbyås kyrka. På Sörön dansar **älvdrottningen** och hennes älvor. En dräng skulle hämta hem en häst på bete, blev förtrollad och kunde varken hitta hästen eller vägen hem. Uttröttad lade han sig att vila men väcktes av musiken till älvdansen. Den vackra älvdrottningen bjöd in honom i dansen. När han återfanns på morgonen var hans förstånd borta och hans dagar var räknade innan årets slut. Detta hände på prosten Lilliestråles tid som var kyrkoherde i St. Mellösa och annexförsamlingen Norrbyås 1763-99. Han kallade Norrbyås kyrka ”ridkyrkan” eftersom han red dit från St. Mellösa.

På Sörön kunde man även möta **slottsfrun** som går igen i sin gamla slottsträdgård. Hon var en mycket

rik slottsfru i slottet på Slottsholmen (Öby kulle). Kvismarens vattenstånd var då betydligt högre. Hon slog vad om att hon aldrig skulle bli fattig. Hon tag av sig sin ring och kastade ut den genom fönstret ned sjön och sade:”Så omöjligt är det att jag kan bli fattig som det är att jag återfår ringen.” Dagen därpå kom slottets fiskare upp med en gädda och i gäddans mage låg ringen. Slottet brann ner hon fick sälja sin gård Ön för en spottstyver och blev fattig. Olika varianter på detta tema - högmod föregår fall - finns anpassade till olika lokala förhållandena.

Kåre Schortz

Skeppfota kyrka

En gemensam egenskap hos dåtidens jättar var att de inte tålde kyrkklockors klang. När en nybyggd kyrkas klockor klingade grep jätten efter den största sten han kunde finna för att med den få slut på oljudet. --- När förfäderna förundrades inför de stora flyttblocken mitt därute på den platta slätten kunde de ju inte hänvisa till istiden. På något sätt måste ju stenarna ha hamnat där ute. Det låg då nära till hands att tänka sig stora starka varelser som i gammal tid haft ett finger med i spelet.

Carl Anders Lindstén



Hållsta med den närmaste affären. På skylten till vänster står "Speceri- och diversehandel", på den till höger "Matvaror" I boken "Örebro 1945" har Gunnar Thorell, son till affärsmannen den tiden skrivit om verksamheten.

Torpen till Tybble

Från 1500-talet fanns bestämmelsen att ingen fick bosätta sig utanför bytomten. Detta gällde inte för säterierna som kunde ta upp torpställen. Knekttorpen på 1680-talet bröt på lagen och blev torp utanför bytomten och ägdes av rotebönderna. Från mitten av 1700-talet tilläts torpställen på inägomarken och senare också på allmanningen. Dessa första torp röjdes och byggdes oftast av skräddare och skomakare.

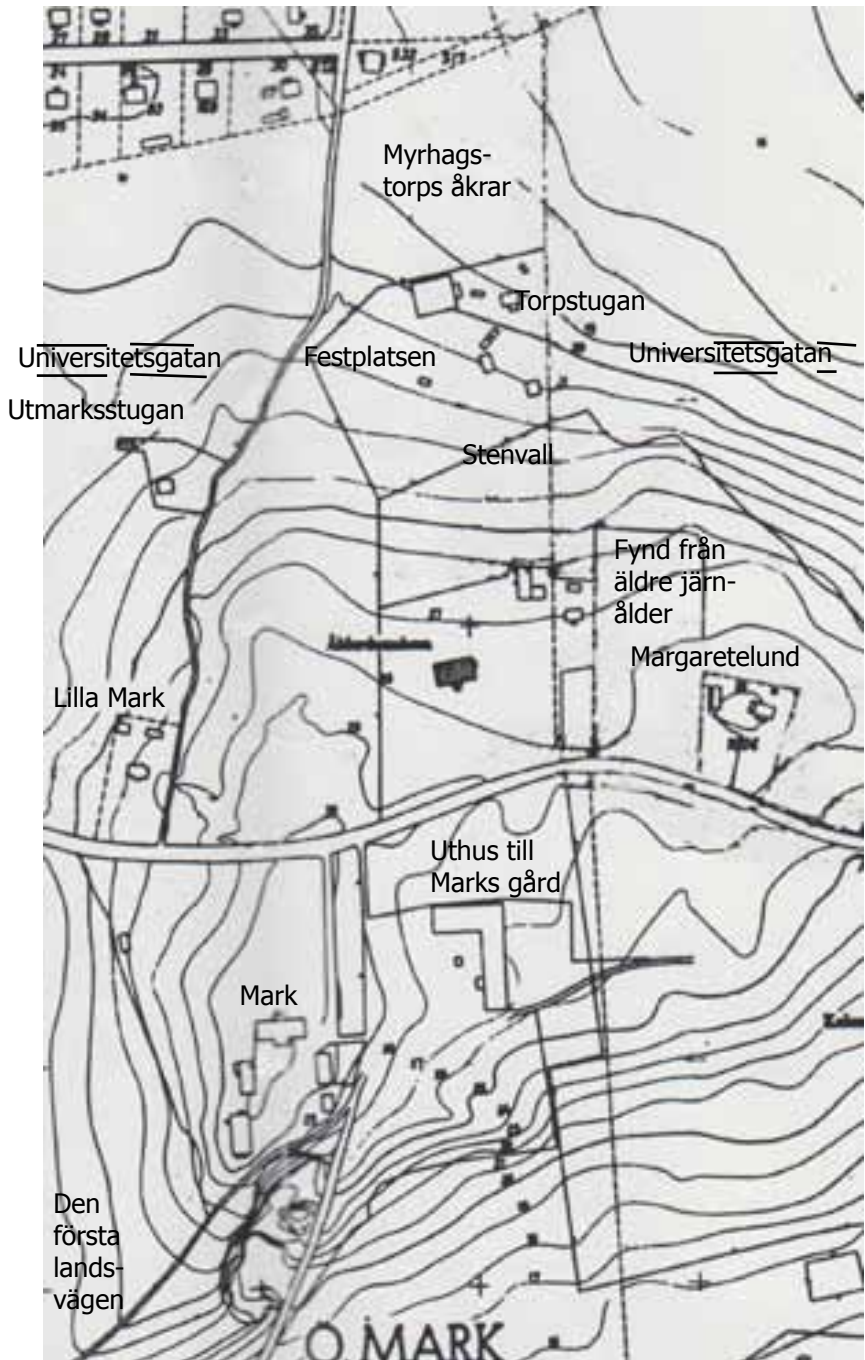
Tybbles soldattorp nr 87 (senare nr 75) låg vid gränsen mot Ormesta. Platsen var omedelbart väster om nuvarande Tybblelund. Till soldattorpet hörde namnet Tyman så alla soldater hette Tyman utan att vara släkt med varandra. I samband med laga skiftet 1863 bestämdes att soldattorpet skulle flyttas till Reträtten och då förklarades också tjänsten vakant. Inga flera soldater anställdes utan torpet utarrenderades till en vanlig torpare. Där intill byggdes torpet Strömsnäs.

Från 1790 redovisar husförhörslängden byskräddaren Jonas Almgren med familj och ett par pojkar från barnhem. Sannolikt bodde han i ett hus på bytomten. Där fanns nog också ett par änkor i små stugor. Utanför fanns däremot Fattigstufvan och Klockarestugan.

Det första bondetorpet i Tybble byggdes 1802 av Lars Jonsson (1765) och kallades Skogstorp. Det låg långt söderut och hade tillräckligt med jord för att föda en familj och hålla en piga. ”Afsöndradt på evärdeligt” (1901) från nr 2.

På prästgårdens mark togs Utmarksstugan och Myrhagstorp upp cirka 1820. Myrhagstorp är det som senare kallades Prästhagen. Därifrån flyttade 1826 statorparen Eric Kjellberg, född 1797 i Nora med ung hustru och tog upp ett eget torp, Kjelltorp, nära vägkorset. De båda hade tydligen träffats som dräng och piga på Tybble nr 1. De hade goda idéer och intill vägen byggde de en bod med utfällbar långsida där de serverade brännvin till vägförare. Stället kallades ”Slink in”. Åkermarken till Myrhagstorp (Prästhagen) lades för fåfot långt före sekelskiftet 1900 men torpet var bebott in på 1950-talet. Utmarksstugan fanns kvar till cirka år 2000. Något tiotal år tidigare försvann Lilla Mark.

Ett antal torp togs upp nära vägen mot Östergötland. Redan på 1820-talet fanns Brickan eller Bricktorp just väster om vägen där de svåra backarna börjar och vägen måste svänga hela tiden.



Utsnitt av karta från 1960-talet över festplatsen Prästhagen och Marks gård. Mitt på kartan ålderdomshemmet och öster därom ett torp med okänt namn.

Hälleboda (1865), Fridensborg (1876), Stenåsen (1876), Ericsberg (1851) och Storhagen (1851) blev torp sannolikt med tillräcklig mark för att föda en ko och rymma ett potatisland. För senare torp är detta mera osäkert. De blev vad man då kallade lägenheter, bostäder för personer med arbetsplats på annat håll.

Äganderätten var ibland omtvistad. Från början skulle äganderätten gå över till brukaren om marken var odlad i femtio år. Detta gällde tydligen inte senare. Torpen på Tybble nr 1 hade hyreskontrakt på 50 år och bondgården tog över marken när torparen inte längre odlade där. Skomakaren och senare skofabriksarbetaren Hjalmar Ryman bodde i Högtorp (Dykärret) och övertog ett femtioårskontrakt som tecknats av morfadern 1869. När arrendetiden gick ut ville Ryman köpa torpet men kunde inte komma överens med Vinberg på Tybblelund som rev torpet 1921. Familjens tvillingar Gustav och Sven blev med tiden kända örebroare. Gustav var Örebro Kurirens chefredaktör under många år och Sven arbetade i Arbetsförmedlingen.

De flesta gamla torpen på Tybble nr 2 var avsöndrade och hade egna ägare medan torpen på utjorden

(prästgården) samtliga stod på ofri grund.

Ordenshuset eller Blåbandslokalen byggdes av Logen Almby Framtid av Nationaltemplarorden 1904, ägdes en tid av Folkets Husföreningen och var länge den enda icke religiösa samlingslokalen i Almby. Huset revs 1983.

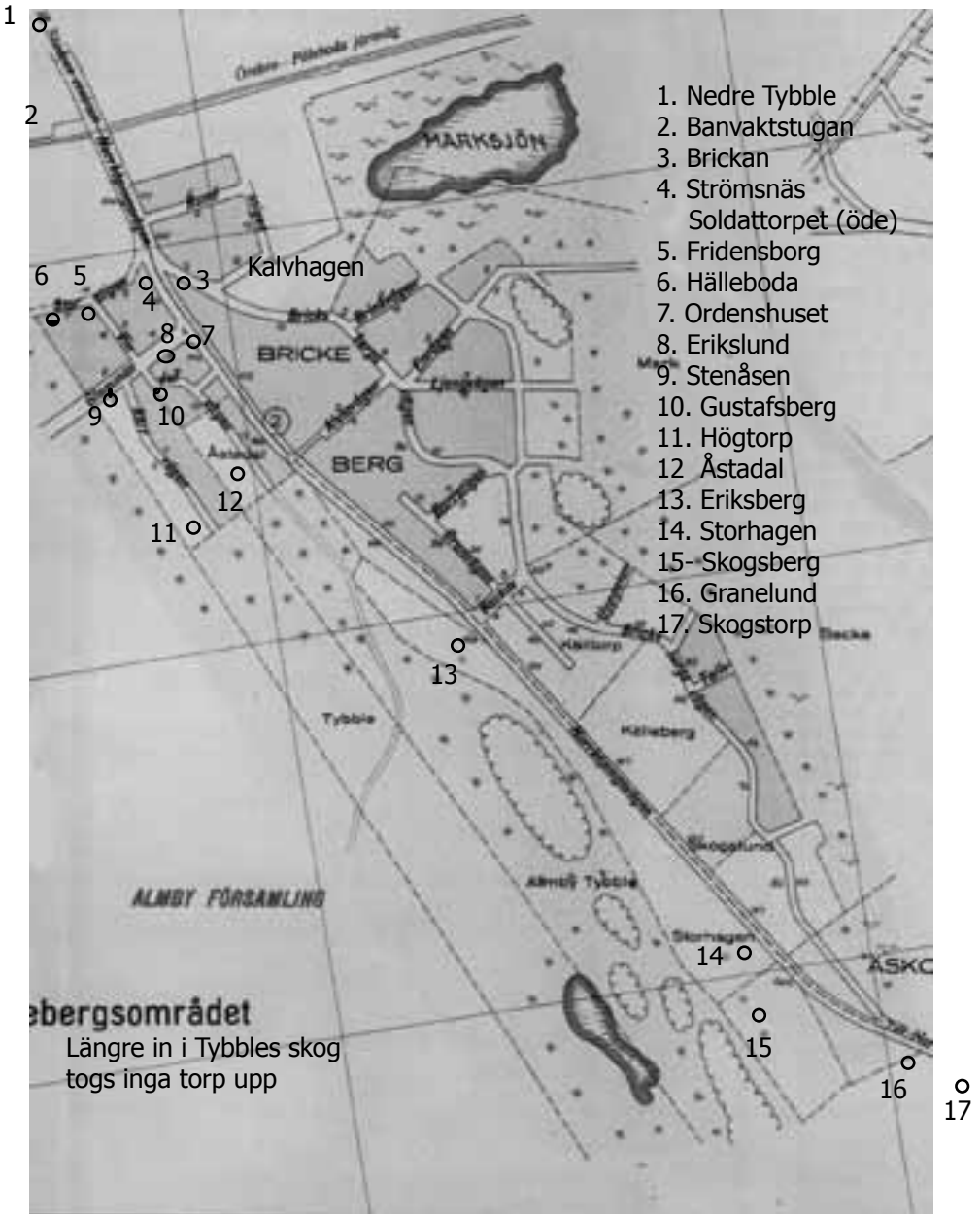
Torpet Fridensborg köptes av fotografen Samuel Lindskog som sommarhus.

På torpet Eriksberg med 4 tunnland jord bodde snickaren Gustaf Gustafsson Söder med makan Lovisa och fem barn, Sonen Sven Söder tillhörde på 30-talet Almby IK:s elitcyklister och hustrun Maja var på gränsen till landslagsplats i orientering.

På Erikslund bodde stenhuggaren L G Eriksson som har lagt den äldre stenvuren vid Almby kyrka.

Stenåsen hyrdes på viss tid av fjärdingman Edvard Medin med familj som flyttade 1924 till Råhlenska villan i Almby. Medin hade ett stort förtroendekapital under municipet.

Uppgifterna från Kåre Schortz har varit oerhört värdefulla



Karta från 1943 med stadens busslinje nr 2 markerad. Norrköpingsvägen byggdes om de första åren på 30-talet och den nya sträckningen följde gränsen mellan Tybble och Mark. Samtidigt byggdes Glomman ut fram till Örebrogränsen där Glomman redan fanns. Husen vid Glomman hade adressen Glommavägen, i övrigt Norrköpingsvägen.

Fattighuset i Tybble

Den befolkningstäta delen av Almby socken blev municipalsamhälle 1927. Den första satsningen för municipet var att bygga ett ålderdomshem. Det beslutet var följden av den eländiga situation som rådde tidigare i Almby (och troligen på många andra håll). Vad kan vi i dag se av detta?

Almbys fattighus var ett tvåvånings trähus från senare delen av 1800-talet och låg nära skolan. 1920 fanns där 7 äldre kvinnor, födda 1829-1862, och 5 karlar, födda 1831-1891, en blind och en med fallandesjuka. Dessutom bodde där två flickor, 13 och 15 år samt en pojke 16 år som 1920 lämnade fattighuset efter många år där. Under första världskriget

var fattighuset genomgångsboende för flera ensamstående kvinnor med barn. Före 1900-talet var det ovanligt med barn i fattighuset och äldre sjuka män kunde bo kvar i sina tidigare bostäder.

Skriven i huset var också föreståndarinnan, från 1907 till 1913 änkan Amalia Andersson, född 1877 med en son, född 1904. Efter henne mellan 1913 och 1916 samaritersyster Signe Maria Hindersson, följd av Sofia Katrina Åsman fram till 1920 då Frida Augusta Eriksson, född 1892 i Ockelbo kom.

Hyresgäster i huset var svinskötare Karl Albert Dahlén med hustru och 6 barn samt segelsömmare Karl August Larsson med hustru och 3 barn. Möjligen bodde dessa i en nu okänd sidobyggnad.



Fattighuset i Tybble som i mitten av 1800-talet ersatte ett tidigare.
Foto ur Almbyboken.

Några präster i Almby Komministrar i Comministerbostaden

Anders Dalin 17290823 Torsåker, kom 1771 och flyttade 1786.

Anders Utterström 17491217 Örebro, kom 1786 och flyttade 1799 till Torshälla.

J Adr Bergstedt 17570420 Österåker, kom från Örebro, flyttade 1818 till Lillkyrka

And Wilh Ericsson 17761109 Tystberga, avled 18200806.

Anders Kriholm 17930719 Askersund, flyttade 1823 till Gällersta.

J Tranberg 17971203 Thorshälla, kom från Asker och flyttade till Edsberg 1828. .

Anders Kriholm tillbaka 1828 och flyttade 1839 till Lanna. .

J E Welin 17960910 Örebro, kom 1839 och flyttade 1852 till Asker

J Dahlén 18111011 Hammar, flyttade 1861 till Husby

Anders Knistedt, 18131111 Örebro, avled 18721223 och var en siste att begravas

på kyrkogården vid kyrkan innan den nya kyrkogården togs i bruk.

Ingen präst redovisad mellan 1873 och 1879.

Kyrkoherdar i Betanien från 1879.

Teodor Emanuel Morén 471018 Mosjö, gift 1881, en son och tre döttrar, flyttade 1893 till Ekeby.

Gustaf Herman Petersson 500912 Thoresund(?), kom från Vansö 930501 och flyttade 1898 till Svennevad.

Gustaf Fredrik Pettersson 630426 Strängnäs, kom 981028 från Näshulta med hustru, fyra döttrar och två söner och flyttade 1907 till Kumla.

Theodor Alfred Lindén 651104 Tived, kom 070508 från Bergshammar med hustrun Ruth Elisif Christina Melander 851107 Stockholm. Barn: Johannes (1908), Runvor Margareta (1910), Gösta Vilhelm Alarik (1913), Erik Ragnar Theodor (1921). Lindén var kvar till 1940 och avled 1975.

Bror Strömberg (1892-1975)

Adolf Ronquist (1902-1990)

Tore Anshelm (1913-1999)

Inge Blomqvist (1923).

Håkan Henriksson (1950).

Åke Sonesson (1946)

1 januari 2014 bildades Örebro pastorat med 8 församlingar av vilka Almby är en med församlingsherde i stället för kyrkoherde.

Almby ifrågasatt

- 1, Vilket årtal står på vindflöjeln på klockstapelns vid Almby kyrka?
1. 1315 x. 1697 2. 1864
2. En av almbyskolorna som fanns på 50-talet står kvar. Vad heter den?
1. norra skolan x. västra skolan 2. östra skolan
3. Milstenen från 1700-talet vid Brickebergsvägen anger
1. 1 mil x. ½ mil 2. ¼ mil
4. Vilken färg hade NÖJ:s rälsbussar som for fram på Pålsbodabanan?
1. gul x. blå 2. röd
5. Ett hus i Almby heter Hållsta. Vad fanns i Hållsta?
1. frikyrka x. affär 2. kommunalkontor
6. Vilken känd person är född i Ormesta by?
1. Kajsa Warg x. Olle Säaw 2. Johannes Rudbeckius
7. Vilket yrke var Broström ”Ryssen” som bodde i Tybble skicklig i?
1. skomakare x. smed 2. skräddare
8. Vilken konstnär har utformat statyn som visar Ronnie Peterson?
1. Arvid Knöppel x. Richard Brixel 2. Karin Ward
9. Från vilket landskap flyttade Järpens tapetfabrik till Almby?
1. Jämtland x. Småland 2. Gästrikland
10. Många almbygubbar jobbade på CV — SJ:s Centrala Verkstäder—
som från början låg i
1. Almby socken x. Örebro stad 2. Långbro socken
11. Vilken av bröderna Ryman var redaktionschef på Örebro Kuriren?
1. Valle x. Gustav 2. Sven
12. Det nybyggda huset på Campus som invigdes 2015 heter
1. Nova x. Alma 2. Misa

Facit

1, 2, x, 1, 1, x, 2, 2, x, 2, x, 1, 1, x, 1, 1, x, 2, 2, x, 2, x, 1, 1, x, 2, x

Kåre Schortz har förtjänsfullt bidragit till frågorna.



Almby-Norrbyås hembygdsförening har funnits i tjugو år och firade detta den 8 december med tårtkalas och en kort redovisning av årens verksamhet. Den bästa föreläsaren vi känner till, Berndt Eliasson, berättade om kalkbrottsbygden. Han syns på bilden här ovan. På den undre bilden serverar Monica Rothamel tårtan medan Margareta Bäck pratar. Foto Kåre Schortz.





Styrelsen

Lars Johansson	Holländareg 22	070-558 99 06
Torbjörn Wall	Aspvägen 8	32 38 53 sekr
Monica Rothamel	Syrénvägen 9	32 09 38 kassör
Ingrid Söderberg	Organistvägen 10	33 03 05
Anne-Marie Franzon	Norrbyås 519	23 80 12
Kåre Schortz	Rudbeckiusv. 12	36 45 22
Thomas Lydell-Olsén	Ormesta 505	18 76 51
Lars Mellberg	Ormesta 517	32 50 19

Föreningens postadress:

c/o Lars Johansson, Holländaregatan 22, 702 86 Örebro
e-post: t.wall@swipnet.se

Hemsida: Googla på ”Almby-Norrbyås hembygdsförening”

Medlemsavgiften är 75 kr för enskild medlem och 100 kr för familj

Bankgiro 653-5686

swish 123 681 9601

Almby-Norrbyås hembygdsförening är en av 67 föreningar som tillsammans utgör Örebro Läns Hembygdsförbund

Föreningens skrifter finns tillgängliga i bibliotek och arkiv.

Rörelse

Det sägs att vi behöver ta 10 000 steg om dagen för att må bra. Jag tror att man kan byta ut en del av stegen mot tramptag på cykeln. Att ta cykeln i stället för bilen till Pumpkälltorget är betydligt smidigare. Allt under en halvmil är på cykelavstånd. Vi behöver nog långpromenaden ändå. Är man till åren kommen bör man bättra på smidighet och balans.

Det kan t ex göra genom att delta i seniorgympan på universitetet varje onsdag mellan 12.10 och 13.10. Detta kan med fördel kombineras med besök på gymmet intill. Gymmet öppnar 05.30 och man kan besöka det hur ofta och hur många gånger man vill. Knappt 700 kr kostar seniorgympan plus gymkortet för en termin.